

De Heraut

van de

Gerreformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 23 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 27 September 1896. N°. 979.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentieaanvragen aan den Uitgever J. A. WORMSER; Bureau N. Z. Voorburgwal 41, te Amsterdam.
Insendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs franco aan huis, per drie maanden f 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam.
Advertentie: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elken regel meer 15 Cent.
Aanvragen en vermelding van leidegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

Van de gemeente Gratie.

TWEEDE STUK.

II.

En Ik zal u gansch zeer vruchtbaar maken, en Ik zal u tot volken stellen; en koningen zullen uit u voortkomen.
(Gen. 17:6.)

De geschiedenis van Abraham, en van de beide Groot-patriarchen na hem, verliep geheel anders, dan de gewone opvatting omtrent zijne roeping zou doen vermoeden. Naar die gangbare opvatting toch werd Abraham uit Ur der Chaldeen weggevoerd, opdat hij in Kanaän, te midden van hem gansch vreemde stammen, op zichzelf leven zou, en door vernijding van alle aanraking met andere geslachten, het overblijfsel van de ware Godskennis onvervalscht en onvermengd, als heilige erfenis, aan zijn nageslacht zou overleveren. Had het dan ook aan ons gestaan, om Abrahams leven te bestellen, we zouden hem zijn tente liefst in een eenzame streek hebben doen opslaan; als regel zou hebben gegolden, dat hij zich zou weinig mogelijk met de omwonende stammen mocht inlaten; en slechts één weg van aanraking zou open zijn gebleven, t. w. dat alleen wie onder Abraham wilde komen en zich in zijn geslacht had willen doen inslijven, welkom zou geweest zijn binnen zijn tente. Maar overigens zou Abraham zich hebben moeten afsluiten van wat om hem heen woonde. Hij moest uit Ur weg, om niet besmet te worden met de in Chaldéa heersche afgoderij. En dus sprak het vanzelf, dat hij ook in Kanaän zich te spenen had aan wat in Ur oorzaak van zijn val had kunnen worden. Naar deze onderstelling zou Abrahams levens-historie alzoo in volkomen isolatie hebben moeten verlopen. Hij had te midden van de Kanaänitische stammen moeten omzwerven, gelijk een oliedrop op de wateren op en neer glijdt. Er door gedragen, er door omgeven, maar zonder ander dan alstootend contact.

Staat men nu daarentegen de veertien hoofdstukken in Genesis op (12—26), waarin ons kortelijk Abrahams levenshistorie wordt medegedeeld, dan vinden we van zulk een strenge afzondering, van zulk een scherp isolement, letterlijk niets, en staan we veel eerder voor het feit, dat deze historie zeker niet uitsluitend, maar toch voor een zeer aanmerkelijk deel juist bestaat uit verhalen omtrent allerlei ontmoeting en bemoeiing, die Abraham had met wat buiten zijn geslacht lag of raakte. Het loont dan ook de moeite, enigszins nauwkeuriger na te gaan, wat daaromtrent vermeld staat, opdat de verkeerde indruk, dien valsche doctrinarisme gaf, moge wijken voor den juiste indruk, dien het verhaal op ons maken wil. En dan blijkt onwettigbaar, dat niet alleen in het woord van Abrahams roeping op de zegening «der volken» als einddoel nadruk werd gelegd, maar dat feitelijk heel zijn uitgang naar, en zijn optreden in Kanaän, en zijn leven als herder en vorst te midden der andere vorsten van Palestina, een zoeken van contact, een aanleggen van allerlei verbanden, een doen ontstaan van allerlei verhouding en betrekking was, dan dat

er sprake kon zijn van een zich opsluiten en afzonderen. — Dit is zoo waar, dat zelfs de geheele voorstelling, alsof de verplaatsing uit Ur der Chaldeen naar Kanaän vooral die afzondering beoogde, ook met het oog op de in Egypte en Babylonië gevonden schriftelijke overblijfselen, gewijzigd zal dienen te worden. We zijn thans toch in het bezit van deels zelfs zeer uitvoerige schrifturen uit de eeuw waarin Abraham leefde. Wel niet van schrifturen op papier of perkament. Die toch zouden reeds lang vergaan zijn. Maar van schrifturen op steen, hetzij opschriften op gedenkteekenen, hetzij aantekeningen en brieven op langwerpigste steenen. Destijds namelijk had men de gewoonte, zoowel in Egypte als in Babylonië, om te schrijven op ongebakken steen, door middel van teekens en letters, die men met een metalen stift in den weeten tichel inschreef. Die aldus beschreven ongebakken steenen, werden dan daarna aan den gloed van den oven blootgesteld. Zoo werden ze hard. En op die manier kwam dan het schrift er zoo vast in, dat het nu nog, na duizenden van jaren, voor ons volkomen leesbaar is.

Uit deze tamelijk uitgebreide verzameling nu weten we thans reeds met vrij groote zekerheid, dat wie destijds uit Ur der Chaldeen naar Kanaän trok, volstrekt niet ontwaam aan den invloed der in Chaldéa heersche afgoderij, want dat uit Babylon de daar heersche levensstroom en de daar inheemse afgoderij reeds lang, eer Abraham bij Mamre aankwam, naar Kanaän was overgebracht. Er bestond, gelijk onbetwistbaar blijkt, een zeer levendig verkeer zoowel met Egypte zuid-, als met Chaldéa of (Babylon) oostwaarts. Schier alles wat Abraham in Ur der Chaldeen achter zich liet, vond hij dus bijna evenzoo in Kanaän terug. We ontdekken daarom volstrekt niet, dat het breken met zijn familie, en het gaan wonen onder hem niet-verwante stammen, niet een scheidenden invloed geoeft heeft. Het zoeken van een vrouw voor Isak buiten de Kanaänieten bewijst het tegendeel. Waar we slechts tegen opkomen is de voorstelling, alsof Abraham, eenmaal in Kanaän aangekomen, opeens te midden van een hem vreemde wereld stond, en van alle aanraking met die nieuwe wereld om hem heen was afgesneden. Het doen uitgaan van Abraham naar «het land dat de Heere hem wijzen zou», strekte dan ook veel meer om het terrein der Openbaring (dat eerst in het hart van Abie was te zoeken, overmits in het hart van Abie de oorsprong en bakermat van ons menschelek geslacht had gelegen) alsnu te verplaatsen naar de kust van de Middellandsche Zee, of wil men, naar wat men gewoonlijk de Levant noemt. Immers Palestina op het kruispunt van de Levantische levensbeweging gelegen, was door God besteld en verordend, om de komst van zijn Koninkrijk te dienen. Met Babylon en Perzië achter zich, Egypte zuidwaarts, Griekenland ten noorden en Rome westwaarts in verbinding, vormde Palestina juist het middelpunt van wat in de dagen van Jezus «het groote wereldrijk» zou zijn. Veel meer op dat land, dan op het volk dat er woonde, wordt dan ook in de God-spraak nadruk gelegd. Abraham moest gaan naar «het land», dat God hem wijzen zou; en ook verder spreekt de Openbaring

telkens van den berg Sion, als van de «plaats der ruste», die God zich verkoren had.

Ondergaat reeds hierdoor de gewone voorstelling zekere wijziging, die wijziging wordt bovendien nog eer versterkt dan verzwakt, door wat ons verder omtrent Abrahams wederwaardigheden verhaald wordt. Al aanstonds toch verdient het opmerking, dat Abraham uit Chaldéa optrek, niet alleen, maar vergezeld wordt door zijn neef Lot. De vraag of dit alzoos door God verordend was, dan wel als toegeschiedheid in Abraham dient afgekeurd, laten we daarbij rusten. Het feit valt in geen geval te loochenen, dat Lot medging, en dat dit medgaan van Lot tengevolge had, dat vlak bij Palestina, twee nieuwe volken opkwamen, de Moabiteten en de Ammonieten, die niet tot Israël zouden behooren, en geheel afgodische volken waren, en die als zodanig onder «de volken» zijn te rekenen, alsook dat door deze beide volken het volk van Israël zelf in familieverwantschap kwam te staan tot de omliggende natiën. Juist het tegendeel dus van een particularistisch isolement. Zal nu niemand het opkomen van deze beide volken buiten het Godsbestuur willen plaatsen, zoo blijkt reeds hieruit, dat Israëls afzondering in geen geval zoo mag worden opgevat, alsof we zeggen niet de godsdienstige, noch zelfs de nationale, maar alsof de menscheleke band tusschen Israël en de volken was afgesneden.

Nog sterker spreekt in dit opzicht het gebeurde met Ismaël, Hagar was een Egyptische slavin; alzoos waarschijnlijk niet uit het geslacht van Sem, maar uit dat van Cham. Toch wordt Hagar in Abrahams huisgezin opgenomen. Ze is niet slavin in den verachtelijken zin des woords, maar Sarahs vertrouweling. En als de zoon der belofte niet komt, en Sarah onvruchtbaar blijft, overlegt Sarah met Abraham niet om een vrouw uit haar eigen geslacht in haar plaats te stellen, maar kiest zij hiervoor deze vrouw van vreemden bloede, terwijl uit niets blijkt dat Abraham zich hiertegen verzet, of op het kiezen van een andere plaatsvervangster aangedrongen heeft. Neen, het is bij deze vreemde vrouw, van Egyptische herkomst, dat Abraham Ismaël werkt, en hij noemt dat kind met den naam «God heeft verhoord», als om hem als den «zoon der belofte» aan te nemen. Hierin heeft Abraham ongetwijfeld ongelooft, en zwaar heeft Abraham, en heeft Sarah voor deze daad van ongelooft geboet; maar er blijkt dan toch uit, dat beiden «de afzondering van de volken» allerminst in particularistischen zin verstaan. Immers hun zonde wordt niet daarin gezocht, dat zij de toevlucht namen tot een Egyptische vrouw, alsof, zoo zij een Semitische slavin hadden genomen, de zonde minder zou zijn geweest. Neen, de zonde van hun ongelooft bestond uitsluitend daarin, dat zij aan God het werk uit de hand namen, en aan Hem de volvoering zijner belofte niet overlieten. Maar het kiezen van een Egyptische als zodanig wordt allerminst als zonde gebrandmerkt. Integendeel, het is deze Egyptische slavin, die feitelijk de eerste verschijning van den Messias ontvangt. Haar valt te beurt, wat elk kind van God als een wonderde genade in zijn eigen zielshistorie zou beschouwen. En niet alleen dat God-

delijke vertroosting haar toekomt, maar zegen in den rijksten zin wordt aan haar nakomelingschap toegezegd. Zelfs tot Abraham sprak God omtrent Ismaël: «Ik heb hem gezegend, en zal hem vruchtbaar maken, en hem gansch zeer vermenvuldigen; twaalf vorsten zal hij gewinnen, en Ik zal hem zeer groot maken» (Gen. 17:20). En wat nog sterker is, Ismaël, de zoon der Egyptische, ontvangt niet alleen de belofte van wonderen zegen, maar als God zijn verbond met Abraham heeft opgericht en het sacramentele teken der Besnijdenis voor de bondelingen van dat verbond heeft ingesteld, is Ismaël de eerste die dit teken ontvangt, en alzoos door Abraham beschouwd wordt als één, die in het Verbond Gods besloten is.

Dit alles nu druischt lijfelijk in tegen de voorstelling, alsof de hoofdstrekking van Gods leiding met Abraham ware, om hem van de volkeren geheel af te snijden en op te sluiten in zijn eigen geslacht. Immers, de geboorte van Ismaël uit Abraham heeft voor een verre toekomst, die nog haar volcinding niet bereikt heeft, een band van vleescheleke stamgemeenschap gelegd tusschen het volk van Israël en het breed vertakte Arabische geslacht. Geheel de Mohammedaansche wereld ziet nog steeds op Ismaël als haar stamvader terug. De bittere worsteling tusschen de Halve maan en het Kruis is eeuwenlang niet anders dan de voortzetting van den strijd tusschen Ismaël en Isak in Abrahams tent. En de tegenspoed waarmee de Zending in de landen van de Islambelijders dusver tot worstelen had, evenals het bloedige drama dat nog onlangs in Armenië en te Constantinopel werd afgespeeld, is in den diepsten grond niets dan naderwerking van de tegenstelling die in Abrahams huisgezin is ingezet.

Dit alles nu zou uiteraard juist omgekeerd moeten zijn toegegaan, bijaldien naar Gods raad en bestel, de roeping van Abraham de afsnijding van zijn volk van het menscheleke geslacht ten doel had gehad. Dan toch moesten de bestaande vroegere banden zijn doorgesneden, en geen nieuwe banden zijn aangelegd. In plaats hiervan nu vinden we, dat die nieuwe banden zelfs op zeer sterke wijze zijn aangelegd, doordien de Moabiteten en de Ammonieten, en evenzoo, wat veel meer zegt, de Ismaëlieten, feitelijk uit Abrahams kring als nieuwe, aan zijn geslacht verwante volken, zijn opgetreden. Iets wat in de derde plaats evenzoo, en nog sterker geldt van de Edomieten, die uit den tweeden Groot-patriarch door Ezaü zijn voortgekomen; weshalve ook op hen hier de aandacht dient gevestigd te worden.

Er bestaat toch tusschen het opkomen van de Moabiteten, Ammonieten en Ismaëlieten eenzijdig, en dat der Edomieten anderzijds een in het oog loopend verschil, dat voor ons van het uiterste gewicht is. Ammon en Moab zijn opgekomen uit «vondige» vermenging, en Ismaël is geboren uit ongelooft. In zover zou men dus altoos nog kunnen zeggen, dat wel deze drie volken met Abraham vleescheleke verwant zijn, maar dat deze verwantschap tegen de leiding Gods met Abraham ingaat. Al blijft dus niettemin het feit vaststaan, dat het opkomen van geheele volken, vooral van een volk als dat uit Ismaël, dat nog altoos zulk een be-

langrijke rol in de historie speelt, niet buiten Gods bestel is te plaatsen, toch verbiedt ons de zonde van de dochteren van Lot en het ongelooft van Abraham en Sarah, om uit deze beide feiten, zonder meer, een besluit te trekken tot Gods geopenbaarden wil. — Maar met Ezaüs geboorte staat dit heel anders. Het is volstrekt onaanwishaar, dat er in de gelijktijdige geboorte van Jakob en Ezaüs uit Rebekka een zonde van beider moeder of een daad des ongeloofts van Isaks zijde school. Integendeel, waar Paulus in den brief aan de Romeinen op beider geboorte komt, spreekt hij het veelvuldig uitdrukkelijk uit, dat hier niets werkte dan de voorverordening Gods, en dat nog eer of Jakob enig goeds of Ezaüs eenig kwaads ding gedaan had, beider levenslot en levensloop vaststond. De geboorte van Ezaüs uit Isak, en het opkomen uit Ezaüs van de Edomieten, en het aldus verwant zijn van Israël aan dit afgodisch volk wordt ons in Oud en Nieuw Testament opzettelijk voorgesteld als een daad van Gods vrijmachtige soevereiniteit. Hij, de Schepper van alle kinderen der menschen, heeft dit in Rebekka's moederschoot alzoos besteld, en door een daad, die van menscheleke wilkeus geheel onafhankelijk was, dezen opmerkelijken band tusschen Israël en Edom vastgelegd; een band dien we zelfs in de dagen van Jezus nog zien naverken, als Herodes de Idumeër den zoon Davids voor zijn rechterstoel stelt. En neemt ge dit feit nu als uitgangspunt, en beziet ge van hieruit het gebeurde met Ismaël, ook in verband met Gods verschijning aan Hagar en de besnijdenis van Ismaël, en gaat ge dan van daar op Moab en Ammon terug, dan zijt ge volkomen gerechtigd tot de gevolgtrekking, dat het Gods raad en bestel is geweest, om zijn volk Israël niet van den samenhang met ons menscheleke geslacht af te snijden, maar om integendeel opzettelijke banden te vlechten, waardoor ook «de volken» met Abraham verwantschap en menscheleke gemeenschap zouden hebben.

Doch hierbij blijft het niet. Er worden in Abrahams historie niet alleen banden gelegd tusschen het volk dat uit zijn leden zou voortkomen, en andere volken die uit zijn eigen geslacht als nieuwe volken zouden opkomen, maar ook met de volken, die hij in Kanaän en om Kanaän vond, blijft Abraham gemeenschap onderhouden. Abraham, zoo lezen we in Gen. 14:13, had «bondgenooten». Dit beteekent natuurlijk, dat hij als herder vorst zich met andere herder vorsten van gelijke waardigheid uit de Kanaänieten, verbonden had, opdat zij hem zouden bijstaan, en hij hen. Ze worden zelfs met name genoemd. Ze waren drie broeders, Mamre, Eskol en Aner. Het was met deze «bondgenooten» dat hij saam optrok tegen Kedor-Laomer, den koning van Elam, die van den kant van Babylon tegen de Kanaänitische vorsten van het Zoutdal was opgetrokken en Lot met zijn have had weggevoerd. Abraham stelde daarbij 318 gewapenden in slagorde; waarschijnlijk Mamre, Eskol en Aner elk evenveel, zoodat de gezamenlijke strijdmacht een 1300 man bedroeg; en hiermee werd Kedor-Laomar, dien men thans ook uit de Babylonische

De Martelaren.

CCXVII.

ROBERT SMYTH.

Toen de Heere Jezus zijnen discipelen voorspelde, dat zij om zijns naams wille vervolgd zouden worden, heeft Hij hun tegelijk gezegd, dat zij dan, voor koningen en stadhouders getrokken, verantwoordingszouden moeten afleggen van hun geloof en hunne hope. Wijheid zouden zij in zulke omstandigheden noodig hebben om te spreken. Maar vreest niet — belooft Christus toen — in de ure, waarin gij het noodig zult hebben, zult gij alles ontvangen wat gij behoeft! Deze belofte heeft de Heere alle eeuwen door aan zijne martelaarskerk vervuld, al is het ook waar, dat Hij den eenen soms meer geeft dan den anderen.

Onder degenen, die Hij met groote gaven ter verantwoording heeft gezegd, mogen wij Robert Smyth rekenen. Deze, een schilder van beroep, werd den 27 Juli 1555 voor den rechterstoel des Londensch bisschops Bonner gebracht met nog eenige andere gevangenen. Het was 's morgens negen uur, toen de bisschop Smyth afzonderlijk riep in zijne kamer. De eerste vraag, die hij hem stelde was, hoelang het geleden was, dat hij gebicht had. «t Achtwoord des martelaarskloak, zonder aarzelen.» Van den dag af, dat het verstand eenigermate zich begon te ontwikkelen. Ook heb ik nooit behoefte gevoeld om bij eenen priester te biechten.» Op deze onomwonden verklaring riep Bonner: «Waarlijk, men behoeft niet meer te vragen, of ge een ketter zijt; maar zeg mij, waarom hebt ge uw schilderskwast verwisseld tegen de studie der Theologie?» Daarop was Smyth's antwoord, dat hij nooit het

schildersvak had uitgeoefend om er zijn brood mee te verdienen. Godte zij dank had ik dat niet noodig. Dus kon ik mijn tijd wijden aan het lezen en overdenken des Bijbels. «Hoelang is het geleden, dat gij de mis meê geveerd hebt?» was toen de vraag van den bisschop, waarop Smyth weer antwoordde, dat dit niet gebeurd was, sinds God hem bekeering en leven had gegeven, want toen eerst had hij ingezien, dat de Heilige Schrift nergens de leer van de wezensverandering in het brood en den wijn des Avondmaals predikte.

Na vele woorden en redeaanselingen oordeelde Bonner, dat een man, die zoo sprak, rijp was voor den brandstapel. «Nu spreekt gij in denzelfden geest, waarin gij tot vele andere beelden van den Christus hebt gesproken,» hernam Smyth: «O, hoeveel onschuldig bloed hebt ge al geplengd! Maar het baat u niet, de wonde, der Roomsche kerk geslagen, zal nooit genezen. Telkens zal zij weer openbreken.» Bonner zond daarna den martelaar naar den tuin en begon het onderzoek van Stephen Harwood, ook een bejelder des Heeren, die zijn geloof bevestigd heeft met zijn bloed. Toen hij Smyth weer binnen had laten komen, vroeg de bisschop hem: «Zijt gij 't eens met Harwood?» «Ja,» was het antwoord des martelaars; «ik geloof een heilige, algemeene, Christelijke kerk, gegrond op het fundament van apostelen en profeten. Deze kerk bouwt alleen op 's Heeren Woord. Zij leeft niet zonder dat Woord. Van haar ben ik door de genade des Heeren een levend lidmaat.» «Waar is dan die kerk?» vroeg de bisschop. «Vraag gij dat,» gaf Smyth gevat ten antwoord, «en gij weet hare leden zoo goed te vinden en te vervolgen. Bovendien is zij bekend bij God en hare geloovigen.» Daarop riep een der priesters: «Gij zijt toch waarlijk niet onnoozel, Smyth.» Hierop antwoordde hij: «Ik ben, wat ik ben, door de genade Gods en ik hoop, dat die genade mij niet te vergeefs geschonken is.» Het gesprek over de kerk werd nog eenigen tijd voortgezet, waarna Smyth weder naar den tuin werd gezonden. Hier werd hij met zijnen medbroeder Harwood door een priester aangesproken, met de vraag: «Houdt gij u niet voor eenen gevangene?» Smyth antwoordde: «Naar het lichaam

ben ik gevangen en onderworpen aan den wil van hem, die mij gebonden houdt; maar in en door den Heere Jezus ben ik een vrijgemaakte.» Van den twist, die toen volgde over de mis, willen wij niet spreken, daar hij telkens terugkomt in den vervolgingslijst der 16de eeuw en steeds aan weerzijden dezelfde bewijzen worden aangevoerd om elkaar te bestrijden.

Doch na dit gesprek bracht men Smyth naar de zaal des bisschops, waar zijne bedienden en beamten waren, die er hun genot in vonden de gevangenen te beledigen. Dit verdroot ten slotte den cipier die hen in een andere kamer bracht, waar zij eenige rust genoten, totdat de bisschop in gezelschap van den wereldlijken rechter hen een voor een tot zich riep. De eerste, die geroepen werd, was Smyth, die getuige was, hoe Bonner en zijne medegenooten zich vroolijk maakten bij den wijn die als bij stroomen vloeide. «Ik dacht,» zei Smyth later, «aan Pilatus en Herodes en hun verbond tegen den Heere en nu tegen zijne knechten.»

Nadat men genoeg gedronken had begon weder de ondervraging. De bisschop liet toen eenige artikelen voorlezen en vroeg, of deze niet door hem beleden werden. De martelaar antwoordde: «Met mijnen mond heb ik niets gesproken, wat ik niet zoo uit den grond mijns harten bedoeld heb.»

Hierop zei Bonner tot den burgemeester: «Gij hoort welk een halstarrige ketter Smyth is. Maar ik wil barmhartig tegenover hem zijn, zooals ik ahijf ben, al wordt u van waarheid beschuldigd. Ik wil den gevangene vrij laten als hij op den rechten weg terugkeert. «Gij barmhartig,» riep daarop de martelaar, «nu, dat zonden Thomas Tomkins en andere martelaren anders kunnen getuigen. Gij dorst naar ons aller bloed.» Zou sprak de martelaar en zoo hield hij vol, ondanks het onvriendelijke bescheid dat hij kreeg.

Na deze woordenwisselingen werd Smyth met de andere gevangenen, die na hem geboord waren, naar den kerk der Newgate gebracht en daar in een onrein gat, diep in den grond, geworpen.

Zaterdag daarop werd Smyth opnieuw bij den bisschop gebracht. Na alhoop van het onderzoek begon hij des martelaars vonnis te lezen, in deze woorden: «In den naam van God, Amen. Smyth viel hem in den rede en riep: «Ten onrechte begint gij, bisschop, uw vonnis in den naam van God. Waar toch staat het in den Bijbel gescreven, dat men iemand om des gewetens wil moet veroordeelen.» Bonner deed of hij niets hoorde en volbrachte de voorlezing van het doodvonnis. Toen zou de veroordeelde weggeleid worden. Doch eer hij heenging zeide hij tot zijn wereldlijken rechter: «Mijnheer, is het niet genoeg, dat gij den weg Gods hebt verlaten, moet gij daarenboven nog den Heere Jezus en zijne leden helpen veroordeelen?»

Bonner wendde zich hierop tot zijnen gevangene en zeide: «Gij kunt toch niet zeggen, dat ik niet alles gedaan heb om u op den rechten weg te brengen, ik heb u menschen gezonden om u te onderwijzen. Durft gij mij dan nog bloedgierig te noemen?» Kalm en waardig hernam Smyth: «Mijnheer de bisschop, al zweeg ik over uwe daden, dan zouden deze steenen daarvan luide getuigen.» «Brenge den onverlaafte weg,» schreeuwde Bonner. Doch Smyth antwoordde: «Ik neem u allen, die hier tegenwoordig zijt, tot getuigen, hoe men ons behandeld en zonder eenige reden uit de Schrift en zonder enig bewijs als kettera veroordeelt.» Toen zich richtende tot den wereldlijken rechter ging hij voort: «Gij mijnheer hebt het zwaard ontvangen van den Heere tot bescherming van de arme leden van Christus, zult gij het misbruiken in den dienst van 's Heilands vijanden? God geve u berouw over uwe zonde eer het te laat is.»

Toen ging de martelaar naar den kerk der Newgate en werd kort daarop verbrand in de stad Stanes. Met dezelfde lijdzaamheid, waarmee hij voor den rechter de goede bejelden geleiden heeft, is hij den marteldood gestorven.

DE GAAY FORTMAN.